

Nr 674

Av herr **Andersson, Torsten, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 59, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.*

(Lika lydande med motion nr 819 i Andra kammaren)

Förslagen i proposition nr 59 om att väljare som bor avlägset eller isolerat genom valnämndens försorg skall beredas möjlighet att infinna sig i vallokalen vid allmänna val och om att partierna vid val av rikskaraktär skall erhålla gottgörelse för valsedelskostnader bör enligt vår mening godtagas i väsentliga avseenden. Vissa smärre ändringar synes dock erforderliga för att de syften som bör vara vägledande skall kunna fullföljas på bästa sätt.

Enligt propositionen skall kostnaderna för valnämndernas åtgärder för att bereda isolerat eller avlägset boende väljare tillfälle att rösta helt bekostas av kommunerna. Såsom valutredningen framhållit i sina motiv för att statsverket skall bära kostnaderna för valsedlar är emellertid kostnaderna för de föranstaltningar, som erfordras för att väljarna över huvud taget skall kunna utöva rösträtten, av sådan natur att de vid val av rikskaraktär borde bäras av statsverket. Ur praktisk synpunkt torde det dock vara mest ändamålsenligt att utgifterna i fråga bestrids av kommunerna och att denna kommunala kostnad beaktas vid den allmänna kostnadsfördelningen mellan stat och kommun, som nu övervägs inom 1958 års skatteutjämningskommitté. Härigenom bör en på det hela taget rimlig fördelning kunna uppnås. I vissa kommuner torde dock kostnaderna för att bereda avlägset eller isolerat boende väljare tillfälle att rösta bli så omfattande, att en skälig kompensation till dylika kommuner inte kan uppnås inom den allmänna kostnadsfördelningens ram. Enligt vår mening bör därför dessa kommuner beredas möjlighet att i särskild ordning erhålla gottgörelse av statsmedel. Då det är en mycket begränsad andel av väljarna som bor i de åsyftade kommunerna, vissa särpräglade fjäll- och glesbygdskommuner samt skärgårdskommuner, kommer utgifterna för statsverket att bli av ringa omfattning, ehuru kostnaden för den enskilda kommunen givetvis kan vara betydande.

Den lämpligaste lagtekniska lösningen synes vara att det i lagen om val till riksdagen resp. kommunala vallagen anges att kommun som haft utgifter av ej ringa omfattning för åtgärder enligt 60 a § resp. 26 a § äger att av statsmedel erhålla skälig ersättning. Med utgifter av ej ringa omfattning

bör därvid förstås att kommunen i fråga haft kostnader, som i förhållande till skatteunderlaget klart överskrider en beräknad genomsnittlig kostnad för kommunerna i hela riket. Ansökningar om dylik ersättning torde böra prövas och avgöras av Kungl. Maj:t. Statens kostnader synes böra bestriidas med medel från anslaget Vissa kostnader i anledning av allmänna val under elfte huvudtiteln.

I fråga om det antal valsedlar, för vilkas framställande partierna skall erhålla ersättning av statsmedel, har valutredningen föreslagit att antalet skall vara högst sex gånger antalet röstberättigade. I propositionen har dock antalet föreslagits till fem gånger antalet röstberättigade. Enligt vår mening är en sådan nedskärning inte befogad, emedan det i viss mån kan hämma de möjligheter till personval, som enligt gällande ordning kan tillskapas endast medelst olika valsedelstyper under samma partibeteckning i en och samma valkrets. Vid de senaste valen av rikskaraktär — 1960 års val till andra kammaren och 1962 års val av landstingsmän — har samtliga de fyra största partierna i större eller mindre utsträckning gått till val med flera valsedelstyper inom en och samma valkrets. Intresset för personval synes vara stigande. Samtliga ledamöter i författningsutredningen har gett uttryck för att bättre möjligheter till personval bör komma till stånd. Även inom de politiska partierna synes man ha en sådan inställning. Det synes därför inkonsekvent med en sådan restriktivitet i förevarande sammanhang att tillvaratagandet av de nuvarande, låt vara begränsade, möjligheterna till personval kan hämmas. Vi föreslår att antalet valsedlar, för vilkas iordningställande ett parti har rätt till ersättning, bestämmas till sex gånger antalet i valet röstberättigade väljare.

En synnerligen viktig principiell fråga i sammanhanget är om rätten att erhålla ersättning för framställning av valsedlar skall tillkomma endast de i riksdagen företrädde partierna. För vår del kan vi inte ansluta oss till en princip som innebär att de i riksdagen företrädde partierna så att säga favoriserar sig själva. Det kan anföras tungt vägande skäl för en sådan valordning att uppkomsten av småpartier motverkas i syfte att säkerställa en handlingsduglig riksdag. Om valordningen utformas på sådant sätt, bör dock olika meningsriktningar så långt möjligt beredas lika förutsättningar att övervinna de spärrar eller tröskeltal som föreskrivits. Om det allmänna vidtar åtgärder som underlättar för partierna att framträda i valet, bör dessa åtgärder sålunda inte begränsas till de partier som är företrädde i riksdagen.

Det synes dock uppenbart att vissa begränsningar måste göras i fråga om rätten att erhålla ersättning för tryckning av valsedlar. Det kan t. ex. inte vara rimligt att en mycket liten meningsriktning — den må ha endast lokal utbredning eller ha anhängare spridda över hela landet — skall få valsedlar bekostade till sex gånger de röstberättigades antal. Att en meningsrikt-

ning har registrerad valbeteckning, för vilket krävs 1 000 medlemmar eller anhängare, får därför anses vara ett otillräckligt kriterium. För att bekostande av valsedlar skall komma i fråga bör en meningsriktning, utöver att den har registrerad partibeteckning, ha redovisat sådan anslutning att den har möjlighet att bedriva en valrörelse och vissa inte alltför hypotetiska möjligheter att erövra mandat. Detta kan anses vara fallet om meningsriktningen i en eller flera valkretsar redovisar ett antal anhängare som uppgår till en viss andel av det totala antalet röstberättigade inom valkretsen eller till ett visst absolut tal. I den eller de valkretsar en i riksdagen icke företrädd meningsriktning uppnår ett sådant antal eller tal, borde den ha rätt få valsedlar bekostade i samma utsträckning som de i riksdagen företrädda partierna. Författningsutredningens majoritet har f. ö. skisserat en ordning av sådant slag i fråga om rätten att uppsätta kandidater på de för alla i valet deltagande partierna gemensamma valsedlar som majoriteten föreslår. Även om det förslaget synes otillfredsställande ur flera synpunkter, torde dock systemet — såvitt gäller krav dels på registrerad partibeteckning, dels på viss anslutning inom resp. valkretsar — kunna tillämpas i fråga om den rätt att få valsedlar bekostade som nu är i fråga.

Det synes dock inte lämpligt att på nuvarande stadium av frågans behandling söka göra de olika avvägningar och gränsdragningar som är nödvändiga i fråga om en mera vidsträckt rätt att få valsedlar bekostade. Vi föreslår därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förnyad prövning av frågan i syfte att — utöver vad som föreslagits i propositionen rörande i riksdagen företrädda partier — medge även andra partier eller meningsriktningar rätt att under vissa förutsättningar få valsedlar bekostade. Prövningen bör bedrivas skyndsamt och förslag i ärendet föreläggas riksdagen snarast möjligt.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 59 måtte

1. besluta att 95 § lagen om val till riksdagen samt 59 § kommunala vallagen må erhålla den lydelse som nedan sägs.

Lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen

— — —

95 §.

Valnämnden åligger — — (= propositionen) — — ordentligen verkställas.

Kostnaden för — — (= propositionen) — — lämpliga vallokaler.

Kommun, som för åtgärder enligt 60 a § haft utgifter i ej ringa omfattning, må härför i den omfattning och ordning Konungen bestämmer erhålla skälig gottgörelse av statsverket.

Röstmottagare å — — (= propositionen) — — uppdragets fullgörande.

Kommunala vallagen den 6 juni 1930

— — —

59 §.

Valnämnden åligger — — (= propositionen) — — ordentligen verkställas.

Kostnaden för — — (= propositionen) — — i 26 § och 26 a §.

Kommun, som för åtgärder enligt 26 a § haft utgifter i ej ringa omfattning, må härför i den omfattning och ordning Konungen bestämmer erhålla skälig gottgörelse av statsverket.

Röstmottagare å — — (= propositionen) — — uppdragets fullgörande.

— — —

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att i riksdagen representerat politiskt parti vid val av rikskaraktär må erhålla gottgörelse för kostnaderna för de valsedlar partiet låtit iordningställa för valet till den del antalet valsedlar, som partiet iordningställt, ej överskrider sex gånger det antal, vartill de i valet röstberättigade väljarna uppgår, samt

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning samt förslag rörande rätt för i riksdagen ej representerad meningsriktning med registrerad partibeteckning att vid val av rikskaraktär under vissa förutsättningar av statsverket erhålla gottgörelse för de valsedlar meningsriktningen låtit iordningställa för valet.

Stockholm den 1 april 1964

Torsten Andersson

Ferdinand Nilsson
i Kungsängen

Harald Pettersson

Ivan Svanström

—————